

Türk Arşivciler Derneği

Arşiv Dünyası Dergisi

The Journal of Archival World

Sayı/Number: 20, Sayfa/Pages: 1-20

İstanbul, İlkbahar-Kış/Spring-Winter 2017

Elektronik Nüsha ISSN: 2147-2599

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ: MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Impact of Internship Processes on Professional Expectations of Students: A Review of Marmara University Information and Records Management Department

Bahattin YALÇINKAYA

Marmara Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
yalcinkaya@marmara.edu.tr

Varol SAYDAM

Marmara Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
varol.saydam@marmara.edu.tr

Alındığı tarih: 10.07.2018; Kabul tarihi: 12.08.2018

Öz

Staj, teorik eğitimi destekleyici, uygulamaya dayalı bir eğitim yöntemidir. Stajların, Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) bölümlerinde teori ve uygulama ilişkisi açısından ayrı bir önem taşıdığı, üniversitelerdeki BBY müfredatlarında uygulama derisi olarak yer almasından da anlaşılabilir. Bu çalışma, stajın Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (M.Ü. BBYB) öğrencileri üzerindeki etkilerini ölçmek adına 2016 yılının yaz döneminde stajını tamamlayan 2. ve 3. sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilen anket uygulaması ve eğitim-öğretim yılı süresince staj süreçlerinin gelişiminde farklı zamanlarda yapılan birebir görüşmelerle elde edilen veriler üzerine odaklanmaktadır. Bu araştırmanın amacı, zorunlu stajını

yapan öğrencilerin, staj yeri seçimleri konusunda bilgi vermek, teorik bilgi ve becerilerini uygulamaya yansıtıp yansıtamadıklarını incelemek ve stajın bilgi ve belge yönetimi alanında mesleki beklenti ve gelecek üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Anket çalışması, staj yapılan kurumun değerlendirilmesi, teorik bilgi ve becerilerin değerlendirilmesi ve staj uygulamasının mesleki gelecek ve beklentileri üzerine etkisi olmak üzere üç kategori ve altı faktörde ele alınmıştır. Araştırmada nicel ölçütler kullanılmıştır. Veriler anket uygulamasıyla toplanmıştır ve sorular likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Uygulanan analiz yöntemi her bir faktör için temel betimsel istatistiklerle değerlendirmedir. İki zorunlu staj uygulaması bulunan M.Ü. BBYB’de ilk stajlarını yapan öğrencilerle ikinci stajlarını yapanlar arasında mesleğe bakış açısından farklılık olup olmadığını ölçmek için bağımsız t testi uygulanmıştır. Araştırmada ölçmeye değer olarak görülen bir başka unsur meslek hakkındaki gelecek beklentilerinin staj yapılan yere göre değişip değişmemesi konusu; Kruskal Wallis-H testi sonuçlarına göre analiz edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Bilgi ve belge yönetimi, staj, teorik eğitim, uygulamalı eğitim.

Abstract

Internship, which supports theoretical education, is an applied type of education. It is also understandable that the internship has a special importance in terms of theory and practice in the Information and Records Management (IRM) departments, since it is an application course in the curriculum of the same departments in universities. However, since the evaluation of this research focuses on quantitative data, qualitative data are not mentioned in the analysis part, but in the conclusion part. This study focuses on the questionnaire conducted by 2nd and 3rd year students who performed their internship in 2016 summer and the data obtained during the interviews dated to various periods in order to measure the effects of the internship upon the students of Marmara University IRM department. However, since the evaluation of this research focuses on quantitative data, qualitative data are not mentioned in the analysis part, but in the conclusion part. The aim of this research is to evaluate the effectiveness of the students who perform their compulsory internship, to inform them about the internship place selection, to examine whether they reflect the theoretical knowledge and skills to the practice and to determine the professional expectation in the field of information and records management. Quantitative criteria were used in this study. The data were collected by questionnaire and the questions were prepared according to likert scale. The method of analysis applied is evaluated with basic descriptive statistics for each factor. During the evaluation, the students' experiences before and after the internship, their theoretical training, professional competence, job satisfaction and motivation, as well as the opinions of the interns about the institution providing the internship opportunity are discussed. An independent t-test is applied to determine whether there is any difference between the first-time practitioner and the second-time practitioner. Another factor that has been seen as an element worth to be measured in the research is whether the future expectations about the profession change according to the internship place and this topic is analyzed according to the re-

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ: MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

sults of the Kruskal Wallis-H test. The research is limited to the students of Marmara University, Department of Information and Records Management. The study is intended to underline the students' career goals, the choice of internships, the development of professional knowledge and skills and reveal the relationship between theory and practice for IRM field. Moreover, it will be able to contribute to the literature in terms of showing their professional tendencies. It is also important to give an idea of whether there are differences between the application areas such as librarianship, archiving and records management - with regard to professional expectations and the professional future.

Keywords: Information and records management, internship, theoretical training, practical training.

Giriş

Üniversitelerde, teori uygulama ilişkisinin önemli olduğu alanlarda, öğrencilerin her anlamda iş hayatına hazır bir şekilde mezun olması için staj uygulamaları kayda değer bir öneme sahiptir. Nitekim Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlükte (2017) staj, *“Herhangi bir meslek edinecek olan kimsenin geçirdiği uygulamalı öğrenme dönemi ve bir kimsenin, meslek bilgisini artırmak için bir kurumun bir veya birçok bölümünde çalışarak geçirdiği dönem”* olarak belirtilmektedir. Üniversite öğrencilerinin, lisans eğitimi sürecinde yaptıkları stajların; genel anlamda iş hayatının ilk adımı olarak görülmesi, teori uygulama ilişkisine katkı sağlaması, mesleki bilgi ve becerileri etkilemesi, iş hayatının tecrübe edilmesi ve mesleki gelecek konusunda fikir vermesi gibi önemli faydaları olduğu da bilinmektedir (Katajavuori, Lindblom-Ylänne ve Hirvonen, 2006, s. 440).

1987’de M.Ü. Arşivcilik Bölümü adıyla kurulan ve ilk mezunlarını 1992 yılında veren bölümün adı 2002’de Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) kararıyla “2547 sayılı Kanun’un 2880 sayılı Kanun’la değişik 7/d-2 ve 7/h maddeleri uyarınca, 2002-2003 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere adı geçen fakültenin Arşivcilik Bölümü adının Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü olarak değiştirilmesine karar verilmiştir. Bu dönüşümle birlikte ders içeriği zenginleşmiş, kütüphanecilik, arşivcilik ve belge yönetimi olmak üzere bilgi teknolojileri, işletme, İngilizce gibi çeşitli alanlardan temel derslerin de yer aldığı yeni müfredatla eğitim vermeye başlanmıştır. M.Ü.’nün en eski bölümlerinden biri olan BİYB tarafından Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü bünyesinde yüksek lisans ve doktora programları da yürütülmektedir. *“21. Yüzyıl Bilgi Çağının temeli olarak bilginin depolandığı, hizmete sunulduğu kütüphane, arşiv ve müze gibi bilgi merkezlerinde çalışabilecek ileri düzeyde teorik ve uygulamalı bilgilere sahip, donanımlı öğrenciler yetiştirmek”* bölümün hedeflerinden biridir. *“Öğrencilere bilginin karar mekanizmalarında kullanımı, özel ve kamu kurumlarındaki belge yönetimi sürecinin yönetilmesi, bilgi merkezlerinin tasarımı, yapılandırılması ve yönetimi için gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılması”* bölümün hedefleri arasındadır. *“Bu hedefler ve alandaki yenilikler doğrultusunda en son 2014 yılında yenilenen müfredatıyla M.Ü. BİYB, bilişim, kütüphanecilik, arşivcilik, belge yönetimi, müze yönetimi, işletme, yönetim ve organizasyon ve bilgi teknolojileri alanlarından birçok ders eğitim-öğretime devam etmektedir”* (Marmara Üniversitesi, t. y.). Son

müfredatla birlikte öğrencilerin kendi istedikleri alanda dersler alabilmeleri için özellikle seçmeli ders havuzuna farklı alanlardan çok fazla seçmeli ders eklenmiş; müfredatta 3. ve 4. yarıyıllarda birer ve sonraki dönemlerde üçer seçmeli ders verilmeye başlanmıştır (Marmara Üniversitesi, t.y.).

BBYB mezunları, hem kamu hem de özel sektör alanında faaliyet gösteren birçok kurumda görev alabilmektedir. Kamuda, Kültür Bakanlığına bağlı kütüphanelerde, üniversite kütüphanelerinde, okul kütüphanelerinde, devlet arşivlerinde, tapu arşivlerinde, belediyelerde ve devlete bağlı her türlü kurumun arşiv, kütüphane ve araştırma merkezlerinde çalışma imkânı bulabilmektedirler. Özel sektörde ise endüstri ve ticari işletmeler başta olmak üzere, özel arşiv ve kütüphanelerde, medya kuruluşlarında, bilgi ve belge hizmetine yönelik faaliyet yürüten özel şirketlerde, sivil toplum kuruluşlarında, kısaca bilginin ve belgenin üretildiği, derlendiği / devralındığı, korunduğu, düzenlendiği ve kullanıldığı her iş ortamında görev alabilirler.

Bu çalışmada 2016 yılının yaz döneminde zorunlu stajlarını gerçekleştiren M.Ü. BBYB öğrencilerinin, stajlarıyla ilgili değerlendirmeleri ele alınmıştır. Stajlar, “staj yerinin seçimi, staj yapılan kurumun olanakları, staj öncesi süreç (kurum seçimi, başvuru, görüşme ve kabul), stajda teknoloji kullanımı, stajın mesleki bilgi ve becerilere etkisi, stajın değerlendirilmesi ve stajın mesleki geleceğe etkisi” faktörleri çerçevesinde sorulan sorularla incelenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin; staj öncesi beklentileri, staj süresinde yaptıkları işler ve staj sonrasındaki düşünceleri, edindikleri tecrübe, staj yaptıkları kurumla ilgili düşünceleri, gelecekteki iş kaygısı, tatmini ve motivasyonu ile derslerde edindikleri teorik bilginin staj uygulamasıyla pratiğe dönüşüp dönüşmediği araştırılmıştır.

1. Önceki Çalışmalar

BBYB’de stajlar üzerine ülkemizde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 1987 yılında İstanbul Üniversitesinde *Türkiye’de Kütüphane Alanında Teori ile Uygulama İlişkisi Sempozyumu*’nda teori uygulama ilişkisi çeşitli açılardan ele alınarak tartışılmış ve sempozyum kitabı basılı olarak yayınlanmıştır (Alpay, 1988). Adından da anlaşılacağı üzere sempozyumda, alandaki teori-uygulama ilişkisi çerçevesinde çeşitli konular işlenmiştir. Bu konulardan uygulama açısından önemli yer tutan staj konusuna da değinildiği görülmektedir. Nazan Haseki, TÜBİTAK Marmara Araştırma Enstitüsü’nde çalışan ve kuruma iş başvurusunda bulunan 1971-1985 Kütüphanecilik Bölümü mezunlarıyla bir anket çalışması gerçekleştirmiş, üniversite öğrenimleri esnasındaki uygulamalar ile kütüphanelerde yapılan staj konusundaki fikir ve deneyimlerini sormuştur. Haseki, verilen cevaplar neticesinde aşağıdaki bulguların elde edildiğinden bahsetmiştir (Haseki, 1988, s. 210-213):

- Sağlama konusunda yetersiz bilgi,
- Kataloglama, sınıflandırma, müracaat ve bibliyografya konularında yapılan uygulamaların yetersiz olduğu,
- Kütüphane yöneticileriyle anlaşılan bazı öğrencilerin staj uygulamasına katılmadan mezun oldukları,
- Staj yapılacak kütüphanelerle ilgili standartların belirlenmemiş olması,
- Staj yapılacak kütüphaneyi genellikle öğrencinin kendinin bulduğu bazı zamanlarda öğretim üyelerinden tavsiye istendiği,

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ: MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

- Staj yeri açısından; kütüphanecilik çalışmalarını yakından izlemek isteyenlerin düzenli hizmet veren kütüphaneleri seçtiği, kütüphanede tanıdığı olmanın seçime etki ettiği, arkadaş grubuyla aynı yerde staj yapmak isteyenlerin olduğu, bazı yerlerin stajyere ücret ödemesi, tez hazırlarken yapılan çalışmaların staj olarak kabul edildiği, Anadolu'dan gelenlerin memleketlerindeki halk kütüphanelerinde staj yapmak istemeleri, bazı kurumlarda staj takibinin tam olarak yapılmadığı ve rahat staj yapmak isteyen öğrencilerin bu tür yerleri seçebildiği görüşlerine yer verilmiştir.

Aynı sempozyumda Nilüfer Tuncer, kütüphanecilik alanındaki stajlara değinmiştir. Eğitim-öğretim dönemi dışındaki aylarda yapılan stajların süresinin yeterli olmadığı izlenimini edinmiş, yaz aylarına denk gelen stajlarda müracaat ve ödünç verme gibi okuyucu etkileşiminin söz konusu olduğu bölümlerde verimin düşük olduğunu, öğrencilerin yeterince deneyim kazanamadığını ve stajların akademik faaliyetin sürdüğü aylarda gerçekleştirilmesinin daha iyi yetiştirmeleri açısından yararlı olacağını ifade etmiştir (Tuncer, 1988, s. 61-62).

Bilgi ve Belge Yönetimi alanında staj üzerine yapılan bazı çalışmalarda, *I. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrenci Kongresi*'nde, genel olarak staj ve 20 günlük staj süresinin yeterliliği (Sağlık, 2016), *Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi 60. Yıl Armağan* kitabında, lisans döneminde yapılan stajların verimliliği (Efe, Zan ve Binici, 2014) ve İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde Staj Değerlendirmesi II dersi kapsamında öğrencilerle gerçekleştirilen anketle arşiv stajları ele alınmıştır (Furat ve Keskin, 2015).

2. Bilgi ve Belge Yönetimi Stajları

Küresel rekabet, değişen koşullar ve teknolojik gelişmeler sebebiyle üretim, eğitim, hizmet gibi hemen her sektörde organizasyonlar, değişen ihtiyaçlara yönelik alanında iyi eğitim almış, deneyimli, uzman ve profesyonel işgücüne ihtiyaç duymaktadır. Organizasyonların ihtiyacı olan nitelikli işgücü, eğitim kurumları tarafından karşılanabilecek bir unsur olarak görülmektedir. Bu düşünceyle eğitim kurumlarında verilecek nitelikli eğitimin, mezunlara iş kolaylığının yanında organizasyonlara rekabet konusunda fayda sağlayacağı ifade edilebilir. Rekabet koşullarıyla başa çıkabilmek adına, mezun olacak öğrencinin, organizasyonların beklentilerini karşılayabilecek mesleki bilgi, beceri ve tecrübeye sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda eğitimin temel amacı, organizasyonların ve alandaki ihtiyaçların doğrultusunda öğrencilerin gerekli teorik bilgi ile uygulama becerisine sahip olarak iş hayatına katılmalarını sağlamak olacaktır (Olçay, Yıldırım ve Sürme, 2015, s. 325).

Mesleki eğitim, bireylerin belirli bir alanda uzmanlık edinebilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazandırılmasını ve bu alandaki kabiliyetlerinin geliştirilmesini sağlayan eğitim süreci olarak ifade edilmektedir. Bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırmak suretiyle bireyin yeteneklerini zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönlerden geliştirme süreçlerini içerir (Engin, Çalışkan ve Uysal, 2013, s. 602). Bazı alanlar için mesleki eğitimin, okullarda, sınıf ortamında ders yoluyla verilmesi yeterli değildir. Bu nedenle teori uygulama ilişkisinin önemli olduğu bölümlerde, öğrencilerin uygulama tecrübesi kazanmaları, sorumluluk almaları, iş hayatını görmeleri, karşılaşılan mesleki

sorunları çözme yetenekleri, mesleki bilgi ve becerilerini uygulama ile geliştirebilmeleri, kariyer planlarını daha kolay şekillendirebilmeleri için müfredatlara seçmeli ya da zorunlu staj uygulamaları konulmaktadır.

Bireysel kariyer planlamasının ilk basamağı olarak kabul edilen stajlar, öğrenciler için eğitim-öğretim yoluyla edinilen bilgi ve becerileri uygulayarak tecrübe edinmelerini sağlayan bir süreçtir (Çaylan, Akpınarlı ve Deveci, 2016, s. 243). Bir başka ifadeyle stajın; bireylere mezun olduktan sonra üstlenecekleri görevlere ilişkin çalışma ortamlarını ve koşullarını tanıtmaya, işleri öğretmeye, uyum sağlama, yeteneklerini geliştirme ve mesleki sorumluluk taşıma yönünde fayda sağlayacağı belirtilmektedir (Engin ve diğerleri, 2013, s. 602).

Deneyimsel öğrenme teorisini geliştiren Kolb'a göre, bireyler için en verimli öğrenme şekli kendi yaşantı ve deneyimleridir. Bu açıdan bireyler okulda, iş yerlerinde, kişisel ilişkilerinde ve sosyal yaşamlarında bir öğrenme süreci içerisinde. Ancak mesleki öğrenim açısından edinilen bilgilerin unutulmaması, bilgi ve becerilerin geliştirilmesi ve devamlılığının sağlanması için uygulama tecrübesi de gereklidir (Çaylan ve diğerleri, 2016, s.243). Staj uygulamaları, öğrencilerin derslerde edindiği teorik bilgileri pekiştirmeleri ve uygulama tecrübesi edinip mesleklerine kolay uyum sağlamaları açısından da dikkate değerdir. Bu nedendir ki birçok bölümde staj uygulaması mevcuttur.

BBY alanındaki çalışmaların uygulamaya yönelik olması uygulama derslerinin ve stajların önemini daha da arttırmaktadır. Farklılıklar olsa da aktif olarak eğitim veren BBY bölümlerinin tümünün müfredatında staj uygulamasının mevcut olduğu bilinmektedir.

Eğitim-öğretim sürecinin bir parçası olan staj uygulaması, öğretim kurumu, staj yeri ve öğrenci arasında tam bir iş birliği kurularak gerçekleştirilmektedir (Furat ve Keskin, 2015, s. 3-5). BBY, kütüphanecilik, arşivcilik, belge yönetimi, bilgi yönetimi gibi farklı alanları kapsayan geniş bir alana sahip olduğundan öğrenciler çok çeşitli kurumlarda staj yapabilmektedir.

M.Ü. BBYB öğrencileri, 4. ve 6. yarıyıl sonunda, 20 iş günü ve 15 Haziran - 15 Eylül tarihleri arasında olması koşuluyla istedikleri tarihlerde zorunlu stajlarını gerçekleştirebilmektedir. Staj belgelerini 5. ve 7. yarıyıllarda staj koordinatörlerine teslim etmektedirler. Stajlar, 5. yarıyılda müfredatlara göre Staj I, Saha Çalışması I, 7. yarıyılda Staj II, Saha Çalışması II adlarını taşımaktadır. M.Ü. BBYB stajları, Fen Edebiyat Fakültesi Staj Yönetmeliği'ne göre gerçekleştirilmektedir (Marmara Üniversitesi, 2012).

3. Staj Uygulamalarının Öğrenci, Organizasyon ve Eğitim Kurumuna Katkısı

Öğrencinin uygulama tecrübesi edinmek amacıyla tercih ettiği alandaki bir kurumda, belirli bir iş planı ve eğitim programı çerçevesinde gerçekleştireceği stajın, kendisi için faydalı olacağı düşünülmektedir. Ancak staj konusuna genel olarak bakıldığında, stajın fayda sağladığı üç gruptan söz edilebilir. Bunlar öğrenciler, organizasyonlar ve eğitim kurumlarıdır (Çaylan ve diğerleri, 2016, s. 243). Öğrenciler, eğitim süresince edindikleri teorik bilgileri staj uygulamalarıyla pratiğe dönüştürme

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ: MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

imkânı bulmaktadırlar. Staj, eğitim-öğretim döneminde müfredatlarda yer alan konuların, öğrencinin zihninde somutlaşmasına, yorumlama ve değerlendirme yeteneğinin artmasına, gelecekteki mesleki hayatla ilgili bilgi sahibi olmasına, gelecekte iş hayatında sorumluluk alma, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmesine, iş ahlakı, ast ve üst ilişkileri hakkında bilgi ve tecrübe edinmesine katkı sağlar. Staj, aynı zamanda profesyonel kariyere atılan ilk adım olarak görülmektedir. Stajlarını bu doğrultuda yapmayan, sektör deneyimi edinemeyen öğrencilerle; stajlarını kendi alanlarında yapan öğrenciler arasında mesleğe hazır olma anlamında fark olması muhtemeldir (Çaylan ve diğerleri, 2016, s. 244-245). Ayrıca öğrencilerin staj yeriyile ilgili tercih ve beklentileri çoğunlukla gelecekteki çalışma ortamı tercih ve beklentilerine de etki etmektedir.

Öğretim kurumları açısından staj programları, sektörün alandaki nitelikli iş gücü beklentilerinin karşılanması, pratiğe dönük değişen ve gelişen koşullara uygun mezunlar yetiştirilmesi için önemlidir. Staj uygulamalarıyla artan sektör-üniversite iş birliği kapsamında kamu ve özel sektör bağlantıları, eğitim alanında rekabet üstünlüğü sağlanması, ilgili bölümün prestijini arttırması ve mezunların daha kolay iş bulabilmeleri gibi farklı fırsatlar sunabilmektedir (Çaylan ve diğerleri, 2016, s. 245).

Staj uygulamaları, öğrenci ve işverenin mesleki anlamda iletişime geçtiği ilk adımlardan biridir. Bu etkileşim, organizasyonlara da çeşitli katkılar sağlamaktadır. Birçok kurum staj uygulaması ile ileriye dönük kalıcı istihdam için kurum kültürüne uygun adaylar belirlemektedir. Mezun olduktan sonra staj yaptığı kurumda işe girenlerin sayısı da oldukça fazladır. Çünkü kurumlar risk almamak adına daha önce birlikte çalıştıkları (staj, kısmi zamanlı ya da gönüllü) ve kendilerinde olumlu izlenime sahip adaylara öncelik vermektedirler. Aynı zamanda daha düşük bütçeli kurumlar için staj programları, dönemsel olarak bazı özel projelerin gerçekleştirilmesi ve mevcut işgücüne destek olması sebebiyle önemlidir (Çaylan ve diğerleri, 2016, s. 246).

4. Staj Uygulamalarının Teorik, Mesleki ve Kişisel Eğitime Etkisi

Stajın, her alanda teorik eğitimi destekleyici uygulamalı bir eğitim yöntemi olduğu kabul edilmektedir. Staj, teorik eğitime katkının yanında staj yapan öğrencilere, sorumluluk alma, iletişim ve mesleki becerileri geliştirme, meslek hakkında bilgi edinme, kurum kültürü kavramını öğrenme gibi konularda ve öğrencilerin kariyer planlamalarında mesleki tercihlerinde ileriye dönük sosyalleşmelerine olanak sağlamaktadır (Cuyler ve Hodges, 2015, s. 68).

Öğrenciler, mesleki anlamda bilgi ve becerilerinin gelişimi adına çok önemli olan staj uygulamalarında yer seçimi konusunda farklı davranışlar sergileyebilmektedir. Stajların yaz döneminde yapıldığı okullarda özellikle şehir dışında okuyan öğrenciler aileleriyle daha fazla vakit geçirebilmek adına ailelerine daha yakın yerlerde staj yapmak istemektedir. Arkadaş ve tanıdık tavsiyesi, eğitimci, meslektaş yönlendirmesi, bilinen kurum algısı ve kendi araştırmaları staj yeri tercihlerine etki eden diğer faktörlerdir. Tercih sebebi ne olursa olsun dikkat edilmesi gereken en önemli konu, -tavsiyeleri göz ardı etmemekle birlikte- ilgili kurum yetkilileriyle birebir görüşme yapmak olmalıdır. Öğrenci, çalışmayı düşündüğü alanda, geçmiş tec-

rübeler çerçevesinde planlı ve programlı staj imkânı sunan bir kurumda staj yapmayı hedeflemeli, en yüksek düzeyde iş pratiğine sahip olma amacıyla hareket etmeli ve staj yeri seçimine azami özen göstermelidir.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışacağı iş ortamını tanıyabilmesi ve uygulama yöntemiyle tecrübe edinebilmesi için kısmi zamanlı, gönüllü ve staj imkânları bulunmaktadır. Ancak her yerde kendi alanında kısmi zamanlı iş imkânı bulunamayabilir. Daha önceleri kendilerini geliştirmek isteyen öğrencilerin sıklıkla başvurduğu gönüllü çalışmalar ise sigorta zorunluluğu sebebiyle kurumlar tarafından tercih edilmediği için eskisi kadar yaygın değildir. Tüm öğrencileri kapsayan zorunlu stajların (sağlık ve kaza alanlarını kapsayan) sigorta primleri ise, ilgili yasa gereği öğrencinin öğrenim gördüğü eğitim kurumu tarafından ödendiğinden herhangi bir sorun teşkil etmemektedir.

Her kurumda farklı bir organizasyon yapısı ve kurum kültürü anlayışıyla karşılaşmak olasıdır. Bu durumun, stajyerleri etkilediği bilinmektedir. Kimi zaman staj süresinde karşılaşılan olaylar mesleki tercihleri etkileyebilecek kararlar almaya sebep olabilmektedir. Bazı kurumlarda öğrencilerin yapacağı stajlarla ilgili programlar çok önceden sistematik bir şekilde belirlenmişken bazı kurumlarda plan ya da program uygulanmamakta, stajyerler ara iş gücü olarak alanlarının dışında, ağır şartlarda ve hatta ilgisi olmayan yerlerde çalıştırılabilmektedir (Erol, 2004, s. 138). Stajlar sayesinde öğrencilerin mezun olduklarında mesleki anlamda ne tür işler yapacaklarına dair fikir edindiği düşünüldüğünde staj süresince yaşananlar dolaylı ya da doğrudan mesleğe bakışlarında değişikliklere sebep olabilmektedir.

Staj konusu, çözüm bekleyen birçok sorunu içinde barındırmaktadır. Staja giden öğrencilerin eğitim alacak kişi olarak değil personel olarak görülmesi, kurumların stajyerlerden yüksek beklentilerinin olması, staja gidenlerin ağır şartlarda çalıştırılmasına karşın eğitim boyutunun zayıf kalması, staj yerinin mekânsal özelliklerinin yetersiz olması (Öney, 2016, s. 199), bazı rutin işlerin stajyerlerin geleceği zamana bırakılması, yaz stajlarında pek çok çalışanın uzun süreli izinli olmaları, staj boyunca kurumdaki bütün birimlerde görev alamamak olumsuz sayılabilecek durumlardır. Buna karşın, stajın ilk günü stajyerlerin tüm çalışma ekibiyle tanıştırılması, kurum hakkında bilgilendirilmesi, staj boyunca çeşitli birimlerde çalıştırılarak farklı deneyimler edinmesi, çalışanların onları meslektaş olarak görmeleri ve öğretici yaklaşımları olumlu durumlardır (Varol, 2003, s. 199; Çetinkaya ve Kurşun, 2011, s. 157-161). Bu iki farklı yaklaşım, öğrencilerin mesleğe bakışlarına ve alan tercihlerine doğrudan etki edebilmektedir.

Farklı alanlarda gerçekleştirilen bazı çalışmalarda (Olçay, Yıldırım ve Sürme, 2015; Erol, 2004; Furat ve Keskin, 2015; Sağlık, 2016; Efe, Zan ve Binici, 2014; Güzel, 2010; Öney, 2016) öğrenciler, staj uygulamasından faydalı deneyimler kazandıklarını, gerçek çalışma koşullarını ve ortamını gördüklerini, iş hayatına bakışlarının olumlu yönde değiştiğini, işleriyle ilgili araç ve gereçleri kullanma fırsatı bulduklarını belirtmişlerdir. Buna karşın, derslerde edindikleri teorik bilgilerle uygulamanın tam olarak örtüşmediğini ve staj süresince yeterince yönlendirilmediklerini ifade edenler de olmuştur. Benzer şekilde farklı çalışmalarda öğrencilerin staj sırasında eğitim almadıkları, alan dışı işlerde fazla çalıştıkları ve yaz stajlarından hoşnut olmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır (Engin ve diğerleri, 2013, s. 604-605). Tüm

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ: MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

bu durumlar karşısında staj süresi boyunca stajyerlere bilgi vermek, işin zorluklarını ve teknik inceliklerini öğretmek, staj süresi sonunda stajyerlere başarılı oldukları yönler ile varsa yanlışlarını ve eksiklerini bildirmek gerekli ve önemlidir (Emir, Pelit ve Arslan, 2010, s. 145).

5. Araştırmanın Tasarımı

5.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın amacı, 2016 yazında zorunlu stajını yapan M.Ü. BBY bölümü öğrencilerinin, staj yeri seçimleri konusunda bilgi vermek, teorik bilgi ve becerilerini uygulamaya yansıtıp yansıtamadıklarını incelemek ve stajın bilgi ve belge yönetimi alanında mesleki beklenti ve gelecek üzerindeki etkilerini değerlendirmektir.

Araştırmanın evreni, M.Ü. BBY’de 1. ve 2. stajını yapan 141 lisans öğrencisidir. Bölüm öğrencileri, 2015-2016 eğitim öğretim yılı içerisinde başvuru işlemleriyle başladıkları staj sürecini yaz dönemi içerisinde tamamlamışlardır. Stajlar, kamu ve özel sektörde toplam 68 kurumda gerçekleştirilmiştir. Bu kurumların 39’u kamu kurum veya kuruluşu, 29’u özel kuruluştur.

Bu araştırmanın kapsamı, M.Ü. BBY bölümü örneği üzerinden öğrencilerin stajla ilgili sorunlarını ve beklentilerini tespit ederek, mesleki gelecekle ilgili düşüncelerini nicel araştırma yöntemiyle analiz etmektir. Araştırmada, sadece staj yapan öğrencilerin bakış açıları üzerinde durulmuştur. Stajyer kabul eden kurum ve kuruluşlar üzerinde herhangi bir araştırma yapılmamış olması staj verimliliğinin taraflar üzerindeki etkileşimi açıklamak açısından sınırlıdır.

5.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada nicel ölçütler kullanılmıştır. Veriler anket uygulamasıyla toplanmıştır ve sorular likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Uygulanan analiz yöntemi her bir faktör için temel betimsel istatistiklerle değerlendirmedir. Bu araştırma kapsamında stajla ilgili temel konulara odaklanarak araştırma sonuçlarını anlamaya yönelik temel soruyla alakalı bağlantılı sorular genel ortalamaları esas alınarak analiz edilmiştir (Creswell, 2016, s. 140-141). İlk kez staj yapan öğrencilerle, ikinci kez staj yapan öğrencilerin mesleğe bakış açısındaki farklılıkları ölçmeye yönelik bağımsız grup t test ve staj yapılan alana göre mesleğe bakış açısının, mesleki beklentinin değişip değişmediğini test etmek için ise tek yönlü varyans analizi olarak bilinen Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2012, s. 192-s.212).

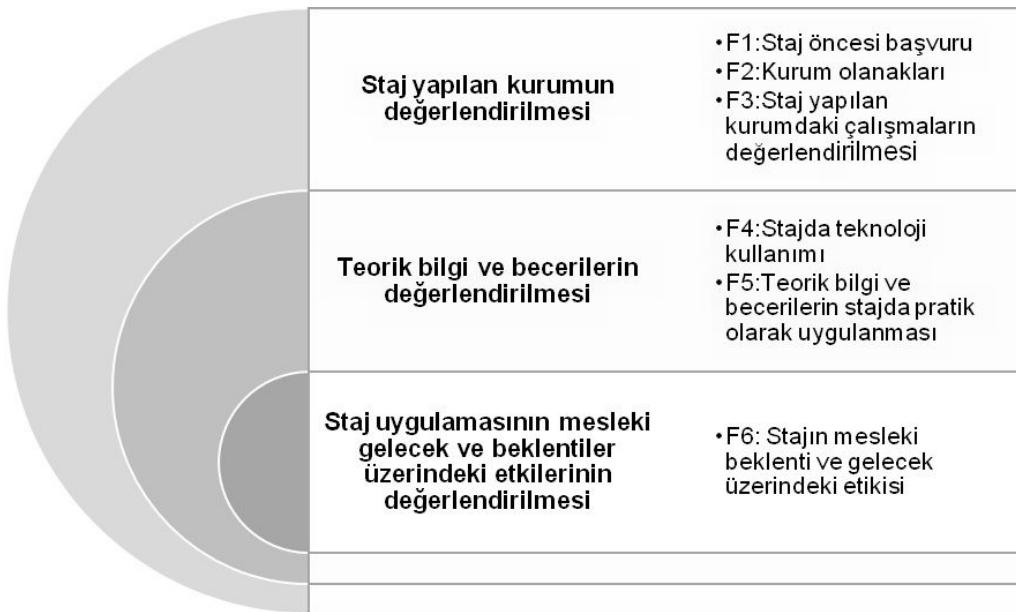
5.3. Araştırma Soruları

Araştırma, stajla ilgili 3 temel kategoride faktörlere (F) ayrılarak incelenmiştir. Bunlardan birincisi, staj yapılan kurumun değerlendirilmesidir. Araştırmaya katılan öğrencilere staj yaptıkları kurumu, staj öncesi araştırma durumu ve staja başvuru süreçlerini, (F1), staj yapılan kurumdaki sosyal olanaklarının yeterliliğini (F2) ve son olarak staj yapılan kurumdaki çalışmalarını genel olarak değerlendirmeleri (F3) istenmiştir. İkinci kategori, teorik bilgi ve becerilerin uygulama boyutuyla değerlendirilmesidir. Bu kapsamda staj yapılan kurumda teknoloji kullanımı faktörü (F4) ve teorik bilgilerin uygulamada kullanımı (F5) incelenmiştir. Üçüncü kategori

ise staj uygulamasının mesleki gelecek ve beklentiler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesidir (F6).

- F1: Öğrencilerin staj yerini seçmeden önce yaptığı çalışmalara yönelik verdiği yanıtların dağılımı nasıldır?
- F2: Öğrencilerin staj yaptıkları kurumu ve kuruluşu fiziki çalışma koşulları ve sosyal olanaklar açısından değerlendirmesinde tanımlayıcı istatistikler nelerdir?
- F3: Genel anlamda staj yapılan kurumun uygulamaya yönelik yapısının değerlendirilmesi sonucunda hangi sonuçlara ulaşılmıştır?
- F4: Öğrencilerin staj uygulamasında teknoloji, yazılım vb. unsurları kullanımıyla ilgili verdiği yanıtların dağılımı nelerdir?
- F5: Staj uygulamasında mesleki bilgi ve beceri kullanımına yönelik verilen yanıtlar nelerdir?
- F5.1: Staj uygulamasını 1. ve 2. stajını yapanlar açısından değerlendirildiğinde mesleğe bakış açısından anlamlı fark var mıdır?
- F6: Staj uygulamasının öğrencilerin mesleki düşünce ve gelecek beklentilerini nasıl etkilemiştir?
- F6.1: Mesleki düşünce ve gelecek beklentileri staj yapılan alana göre farklılık göstermekte midir?

Şekil 1. Araştırmanın tasarımını gösteren şekil

5.4. Veri Toplama ve Analizi

Her bir faktör altında iki ile altı soru sorulmuş ve bu sorulara verilen cevapların ortalama değerleri alınmıştır. Anket uygulamasında, her faktör altındaki sorular için standart bir Likert ölçeği kullanılmamıştır. F1, F2’de, 3’lü Likert ölçeği puanlama (-1;Hayır), (0;Kararsız), (+1;Evet) olarak kodlanıp kullanılmıştır. F4 teknoloji kullanımına dair sorularda Likert ölçeği sıklığı tespit etmek amacıyla (100; Her zaman), (75;Sıklıkla), (50; Bazen), (25;Nadiren) ve (0;Hiçbir zaman) olarak kullanılmış-

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ:
MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

tır. F3, F5 ve F6'da 5'li Likert ölçeği (-2; Kesinlikle Katılmıyorum), (-1; Katılmıyorum), (0; Kararsızım), (+1;Katılıyorum) ve (+2; Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde kullanılmıştır. Her bir öğrenci anket formunu doldurmak için yaklaşık 10 dakikalık bir zaman ayırmıştır. Verileri değerlendirme ve analizi için SPSS 22 kullanılmıştır.

5.5. Stajyer, Staj Alanı, Kurum Türü ve Staj Süresinin Yeterliliği

Araştırma katılanlarla ilgili cinsiyet, yaş, kaçınıcı staj, staj yapılan kurum türü, staj yeri seçimindeki en etkili faktör ve staj süresinin yeterliliği bu bölümde ele alınmıştır.

Tablo 1. Cinsiyet, Yaş, Kaçınıcı Staj Yaptığı

Cinsiyet	N	%
Kadın	89	63,1
Erkek	52	36,9
Toplam	141	100
Kaçınıcı Staj	N	%
1. Staj	67	47,9
2. Staj	73	52,1
Toplam	140	100

Araştırmaya katılan öğrencilerden 89'u (%63.1) kadın, 52'si (%36,9) erkektir. 141 öğrencinin 30'u yaşlarını belirtmemiştir. Bu soruya cevap veren 111 öğrenci dikkate alındığında yaş ortalaması 22,08'dir. Cevap verenlerin en yaşlısı 45, en genç üçü ise 19 yaşında olduklarını bildirmişlerdir. 1. stajını yapan 67 (%47,9), 2. stajını yapan 73 (%52,1) öğrencidir.

Tablo 2. Kurum türü ve uzmanlık alanı

Kurum Türü	N	%
Kamu	90	64,3
Özel	50	35,7
Toplam	140	100
Uzmanlık Alanı	N	%
Arşiv	68	48,2
EBY(S)	16	11,3
Kütüphane	48	34
Diğer	3	2,1
Yanıt Vermeyen	6	4,4
Toplam	141	100

Öğrencilerin 90'ı (%64,3) staj uygulamalarında kamu kurum ve kuruluşlarını, 50'si (%35,7) özel kuruluşları tercih etmişlerdir. Öğrencilerin 68'i (%48,2) arşivlerde, 16'sı (%11,3) EBY(S) iş ve işlemlerinde, 48'i (%34) kütüphanelerde staj yapmışlardır. 3 (%2,1) öğrenci ise diğer başlığı altında cevaplar vermişlerdir. Bu soruya cevap vermeyen 6 (%4,4) öğrenci vardır.

Tablo 3. Staj yeri seçiminde en etkili faktör

Staj Yerinin Seçimi	N	%
Staj Yerinin Yakınlığı	17	12
Tavsiye (Hoca, Arkadaş, Aile vb.)	35	24,8
Rahat Staj Yapma İmkânı	6	4,3
Lisans Programına Uygunluk	21	14,9
Hedeflerime Uygunluk	57	40,4
Diğer	1	0,7
Yanıt Vermeyen	4	2,9
Toplam	141	100

Staj yerinin seçimiyle ilgili verilen cevaplar incelendiğinde 57 (%40,4) öğrencinin “hedeflerime uygunluk” seçeneğini tercih ettiği görülmektedir. Lisans programına uygunluk diyen 21 (%14,9) öğrencidir. Öğrencilerin yarısından fazlasının staj yerini bilinçli olarak seçtiğini ifade etmek mümkündür. Tavsiye üzerine staj kurumu veya kuruluşu seçenlerin sayısı 35 (%24,8), staj yerinin ikamete yakınlığını dikkate alarak seçim yapanlar 17 (%12), rahat staj yapma imkânı olarak değerlendirenlerin sayısı 6 (%4,3) olmuştur. Soruyu yanıtsız bırakan 4 (%2,9) ve bu seçenekler dışında diğer seçeneğini işaretleyen 1 (%0,7) öğrenci olmuştur. Bu soruya yanıt vermeyen 6 (%2,9) kişi bulunmaktadır.

Öğrencilerin staj yerinin seçiminde kariyer hedeflerine uygunluk ve lisans programına uygunluk seçeneklerini tercih etmelerinin kariyer gelişimi konusunda farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Staj süresini yeter bulma

Süreyi yeterli bulma	N	%	$\bar{x}$	SS
-1) Hayır	31	22,0		
0) Kararsızım	15	10,6	0,45	0,83
+1) Evet	95	67,4		
Toplam	141	100		

Araştırmanın bu bölümünde 20 iş günü olan staj süresini yeterli bulma durumu incelenmiştir. Staj süresini yeterli bulan 95 (%67,4), staj süresini yeterli bulmayan 31 (%22,0) ve bu konuda kararsız 15 (%10,6) öğrenci vardır. Verilen cevaplar göz önünde bulundurulduğunda staj süresinin 20 iş günü olması öğrenciler arasında büyük oranda kabul görmektedir.

6. Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi 2016 Stajlarının Araştırma Sonuçları

Öğrencilerin staj yapmak istediği kuruma kabul sürecinin analizi açısından kendilerine sorulan sorular şunlardır:

1. Staja başlamadan kurumdan ilgili kişilerle görüşme yapıp yapmadığı,
2. Staj yapılacak kurum veya kuruluşu araştırıp araştırmadıkları,
3. Staja kabul edilmeden önce bir sınava katılıp katılmadıkları.

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ:
MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Tablo 5. Staj Öncesi Çalışmaların (Faktör 1'in) Değerlendirilmesi

	N	%	$\bar{x}$	SS
-1) Hayır	17	12,1		
0) Kararsızım	76	53,9	0,21	0,67
+1) Evet	48	34,0		
Toplam	141	100		

Bu bağlamda üç soruya verilen cevaplar ayrı ayrı ele alınmasına rağmen bir faktör olarak değerlendirilmiş ve verilen cevapların ortalaması göz önünde bulundularak faktör değerleri hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan 141 öğrencinin 17'si (%12,1), staj yerinin belirlenmesi konusunda herhangi bir çalışma yapmadıklarını beyan etmişlerdir. 76 (%53,9) öğrenci staj yerinin belirlenmesiyle ilgili araştırma yaptığını belirtmiştir. 48'i ise (%34) staj yerinin seçimi konusunda ön süreçleri yerine getirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu faktör için ortalama ($Ortx=+0,21$) ve standart sapma ($SS=0,67$) olmuştur. Tablo 5'e ve ortalama değere bakarak öğrencilerin staj yapılan kurum veya kuruluşa kabul süreçlerinde kararsızlık gözlemlenmiştir. Bu anlamda öğrencilerin staj yapılacak yerin seçimi konusunda proaktif bir rol üstlenme ve daha fazla araştırmaya teşvik edilmesi konusunda bazı çalışmaların yapılması gereklidir.

Bu başlık altında öğrenciler staj yaptıkları kurumların olanaklarını değerlendirmişlerdir. Bu olanaklar;

1. Fiziksel çalışma koşulları,
2. Yemek, yol vb. sosyal olanaklar olarak iki soru şeklinde yöneltilmiştir.

Tablo 5'deki cevaplar dikkate alındığında araştırmaya katılan öğrencilerin 25'i (%17,7) staj yapılan kurum veya kuruluşun olanaklarını yeterli bulmadığı görülmüştür. Bu konuda 29 öğrenci (%20,6) kararsız iken 87 (%61,7) öğrenci ise staj yapılan kurumun olanaklarını yeterli bulmuştur. Bu faktör için ortalama ($\bar{x}=+0,40$) ve standart sapma ($SS=0,69$) olmuştur. Tablo 5'e ve ortalama değere bakarak öğrencilerin, staj yapılan kurum veya kuruluş olanaklarını genel anlamda yeterli bulduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 6. Staj Yapılan Kurumun (Faktör 3'ün) Değerlendirilmesi

	N	%	$\bar{x}$	SS
-2) Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,7		
-1) Katılmıyorum	14	9,9		
0) Kararsızım	64	45,4		
+1) Katılıyorum	54	38,3	0,31	0,54
+2) Kesinlikle Katılıyorum	6	4,3		
Yanıt Vermeyen	2	1,4		
Toplam	141	100		

Bu bölüm öğrencilerin staj yaptıkları kurum veya kuruluşu, stajla ilgili durumu değerlendirmesi açısından önemli bir faktördür. Bu faktörü oluşturan soru başlıkları şunlardır;

1. Stajyer öğrencinin ucuz iş gücü olarak görülüp görülmediği,
2. Kendi alanı dışında uzun süre çalıştırılması,
3. Kurumun stajyer öğrenciler için sistematik ve programlı bir staj eğitimi planı uygulayıp uygulamadığı,
4. Öğrencilerin kurum veya kuruluş çalışanları ile iletişim kurup kuramadıkları,
5. Öğrencilerin staj yaptıkları kurum veya kuruluşta mesleki arkadaşlık kurup kuramadıkları,
6. Stajyer öğrencilerin staj yaptıkları kurum ya da kuruluşu tavsiye edip etmeyeceği gibi önermelerden oluşmaktadır.

Bu faktörü, mesleki gelişim açısından staj yapılan kurum veya kuruluşun katkısı-etkisi olarak değerlendirmek gerekir. Bu faktör kapsamında 139 öğrencinin vermiş olduğu cevaplar; staj yapılan kurum veya kuruluşun mesleki gelişime etkisi konusunda verilen cevaplardan kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretleyen 1 (%0,7), katılmadığını ifade eden 14 (%9,9) yani genel anlamda olumsuzluk belirten 15 (%10,6) öğrencidir. Bu faktör bağlamında 64 (%45,4) kararsız olduğunu belirtmiştir. Buna karşın staj yapılan kurum veya kuruluşun mesleki gelişim konusunda olumlu etkileri olduğunu belirten toplam öğrenci sayısı 60 (%42,6)'dır. Bunlardan katılıyorum diyenler 54 (%38,3), kesinlikle katılıyorum diyenler ise 6 (%4,3) öğrencidir. Bu değerlendirme kapsamında 2 öğrenci (%1,4) yanıt vermemiştir. Bu faktör için ortalama ($\bar{X}=0,31$) ve standart sapma ($SS=0,54$)'dir. Öğrencilerin büyük bir kısmı mesleki gelişim açısından staj yaptıkları kurum hakkında yönlü kararsızlık ifade etmişlerdir.

Tablo 7. Stajda Teknoloji Kullanımının (Faktör 4'ün) Değerlendirilmesi

	N	%	$\bar{X}$	SS
000- Hiçbir zaman	12	8,5		
025- Nadiren	40	28,4		
050- Bazen	41	29,1	50,99	22,42
075- Sıklıkla	37	26,2		
100- Her zaman	11	7,8		
Toplam	141	100		

Bu faktör, öğrencilerin staj yaptıkları kurum veya kuruluşta teknolojiyi ne sıklıkta kullandıklarını ölçmek için oluşturulmuştur. Bu faktörü oluşturan temel unsurlar;

1. Staj uygulamalarında yazılım kullanımı,
2. Yapılan iş gereği interneti aktif olarak kullanma,
3. Teknoloji cihazlarının kullanımı,
4. Veritabanı veya otomasyon sistemlerinin kullanımı vb.

konuları içermektedir.

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ:
MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Bu faktör kapsamında 141 öğrencinin vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde, staj yapılan kurumda teknoloji kullanımıyla ilgili olarak; her zaman seçeneği olarak yanıt veren 11 (%7,8), sıklıkla seçeneğini işaretleyen 37 (%26,2), bazen seçeneği olarak cevap veren 41 (%29,1), nadiren diyen 40 (%28,4) ve staj yaptığı kurumda hiçbir zaman teknoloji kullanmadığını ifade eden 12 (%8,5) öğrenci olmuştur. Bu faktör için ortalama ($Ortx=49,11$) ve standart sapma ($SS=22,49$)'dur.

Bu sonuçlara dayanarak staj yapılan kurumlarda öğrencilerin ortalama olarak bazen teknolojik alet, cihaz ve donanım kullandığını söylemek mümkündür. Staj yapılan kurumların, bu anlamda daha fazla olanak sağlaması, öğrencinin teknoloji kullanımı ile ilgili yeterliliklerini arttırabilmeleri açısından önemlidir. Kütüphane, arşiv veya EBY(S) stajı yapan öğrencilerin asgari seviyede veritabanı ve teknoloji kullanımının, mesleki gelişim ve mesleğe hazır olma açısından fayda sağlayacağı açıktır.

Tablo 8. Mesleki Bilgi ve Becerinin (Faktör 5'in) Değerlendirilmesi

	N	%	$\bar{x}$	SS
-2) Kesinlikle Katılmıyorum	6	4,3		
-1) Katılmıyorum	9	6,4		
0) Kararsızım	14	9,9	0,80	0,87
+1) Katılıyorum	67	47,5		
+2) Kesinlikle Katılıyorum	43	30,5		
Yanıt Vermeyen	2	1,4		
Toplam	141	100		

Bu faktör, öğrencilerin staj sonrası mesleğe bakış açılarının ortaya çıkarılması adına oldukça önemlidir. Faktör altında incelenen unsurlar;

1. Stajın mesleki gelişime sağladığı katkının ne ölçüde olduğu,
2. Stajın öğrenci üzerinde mesleki özgüvenine etkisi,
3. Mesleğe bakış açısındaki değişiklik olup olmadığı,
4. İş hayatını görme ve iş hayatına hazır olma açısından stajın katkı sağlayıp sağlamadığı,
5. İş bölümü ve kolektif çalışma açısından kazançların neler olduğu,
6. Stajda teknoloji kullanımının etkinliğidir.

Bu faktörü oluşturan son önermede, stajda öğrencinin teknoloji kullanımı konusu önceki faktörde analiz edilmesine rağmen bu bölümde, mesleki gelişim bağlamında yeniden sorulmuştur. Bu faktörü, mesleki gelişim açısından stajın etkisi olarak değerlendirmek gerekir.

Faktör kapsamında, stajın mesleki gelişime etkisi konusunda verilen cevaplardan kesinlikle katılmıyorum ifadesini işaretleyen 6 (%4,3), katılmadığını ifade eden 9 (%6,4) yani genel anlamda olumsuzluk belirten 15 (%10,7) ve kararsız olduğunu belirten 14 (%9,9) öğrencidir. Buna karşın stajın mesleki gelişimde olumlu etkileri olduğunu belirten toplam öğrenci sayısı 110 (%78,0)'dir. Bunlardan katılıyorum diyenler 67 (%47,5), kesinlikle katılıyorum diyenler ise 43 (%30,5) öğrenci olmuştur. Bu faktörün değerlendirilmesinde 2 öğrenci (%1,4) yanıt vermemiştir. Bu

faktör için ortalama ($Ortx=+0,80$) ve standart sapma ($SS=0,87$)'dir. Yani staj yapan öğrencilerin %80'i stajın mesleki gelişimlerine katkı sağladığı yönünde değerlendirilmede bulunmuşlardır.

Bu noktada, staj yapan öğrencilerin kaçınıcı stajından sonra mesleğe bakışlarında bir değişiklik olduğu konusu tartışılabilir. Yani 1. stajını yapanlar ile 2. stajını yapanlar arasında farklılık olup olmadığı konusu incelenmeye değer bulunmuştur. Faktörü oluşturan sorulardan birisi olan “Staj mesleğe bakışımı olumlu yönde değiştirmiştir” önermesine verilene cevaplar özel olarak incelenmiştir. Bunun için bağımsız t testi yapılmıştır.

Tablo 9. “Staj, mesleğe bakışımı olumlu yönde değiştirmiştir” önermesinin analiz edilmesi

	N	%	$\bar{x}$	SS
-2) Kesinlikle Katılmıyorum	11	7,8		
-1) Katılmıyorum	6	4,3		
0) Kararsızım	40	28,4	0,59	1,1
+1) Katılıyorum	53	37,6		
+2) Kesinlikle Katılıyorum	29	20,6		
Yanıt Vermeyen	2	1,4		
Toplam	141	100		

Tablo 10. Mesleğe bakış açısının olumlu yönde değişmesi konusunun 1. ve 2. stajını yapan öğrencilere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız grup t testi sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	SS	Sh_x	t Testi		
						t	Sd	p
Mesleğe bakış açısı	1.staj	67	0,45	1,23	0,15	-1,351	136	0,036
	2.staj	73	0,7	0,97	0,11			

Tablo 10’da görüldüğü gibi, staj uygulaması ile ilgili araştırmaya katılan öğrencilerin mesleğe bakış açısında olumlu değişim puanlarının, öğrencinin kaçınıcı staj yaptığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t=-1,351$; $p<0.05$). Söz konusu farklılık 2. stajını yapan öğrencilerin lehine gerçekleşmiştir. Yani bağımsız t testi sonuçlarına göre 2. stajını yapanlar, ilk stajını yapanlara göre mesleki gelecek açısından daha olumludur.

Tablo 11. Düşünceler ve Mesleki Gelecek İle İlgili Durumun (Faktör 6’nın) Değerlendirilmesi:

	N	%	$\bar{x}$	SS
-2) Kesinlikle Katılmıyorum	3	2,1		
-1) Katılmıyorum	11	7,8		
0) Kararsızım	39	27,7	0,61	0,8
+1) Katılıyorum	55	39,0		
+2) Kesinlikle Katılıyorum	32	22,7		
Yanıt Vermeyen	1	0,7		
Toplam	141	100		

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ: MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Bu faktör başlığı, öğrencilerin düşünceleri ve mesleki gelecek açısından önemli bir faktördür. Bu başlık altında incelenen konu başlıkları;

1. Öğrencilerin staj sonrası benzer bir işte çalışıp çalışmama istekleri,
2. Yaptıkları stajın gelecekte yönelecekleri alana etkisi,
3. Stajın beklentilerini karşılayıp karşılamadığı,
4. Derslerde edinilen teorik bilgiler ile staj uygulamasının bütünlük sağlayıp sağlamadığı,
5. Derslerde edinilen bilgileri kullanma olanağı,
6. Staj yaptığı kurum ve kuruluşa katkı sağlayıp sağlamadığı

başlıklarından oluşmaktadır.

Bu faktör için verilen 140 cevap incelendiğinde; kesinlikle katılmıyorum diyen 3 (%2,1), katılmadığını ifade eden 11 (%7,8) genel anlamda olumsuzluk belirten 14 (%9,9) öğrencidir. Bu faktör bağlamında kararsız olduğunu belirten 39 (%27,7) öğrenci vardır. Buna karşın mesleki gelecek ve düşünceler konusunda olumlu fikir beyan eden toplam öğrenci sayısı 87 (%61,7)'dir. Bunlardan katılıyorum diyenler 55 (%39,0), kesinlikle katılıyorum diyenler ise 32 (%22,7) öğrencidir. Bu faktör için ortalama ($Ortx=0,72$) ve standart sapma ($SS=0,8$)'dir. Öğrencilerin büyük bir kısmı stajdan mesleki gelecek konusunda pozitif olarak etkilenmiştir.

Tablo 12. Meslek hakkındaki düşünceler ve mesleki gelecek ile ilgili faktör puanlarının staj yapılan yere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirtmek üzere yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	X	Ch	sd	p
	Arşiv	68	64,19			
Meslekle ilgili düşünce ve mesleki gelecek	EBY(S)	16	52,66			
	Kütüphane	48	76,79	6,23	3	0,101
	Diğer	3	76,17			
	Toplam	135				

Bu testin yapılmasındaki temel amaç, mesleki anlamda düşünce ve mesleki gelecek beklentilerin staj yapılan yer veya uygulamaya göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymaktır. Verilerin non-parametrik olması nedeniyle Kruskal Wallis – H testinin en uygun sonucu vereceği düşünülmüştür. Tablodan anlaşılacağı gibi, meslekle ilgili düşünce ve mesleki gelecek beklentisiyle ilgili faktörde oluşan puan değerlerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği konusu alan bazında değerlendirilmiş, grupların sıralama ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($Ch=6,23$; $sd=3$; $p=0,101$) p değeri 0,05'in üzerinde bulunduğu için meslek hakkında düşünce ve mesleki gelecek ile ilgili stajını arşiv, EBY(S), kütüphane ve diğer alanlarda yapan öğrenciler açısından herhangi bir farklılığın olmadığını söylemek mümkündür. Bu testin kapsamına yanıt vermeyen 6 kişi dâhil edilmemiştir.

Tartışma ve Sonuç

Haseki'nin (1987, s. 210-213) bahsettiği kütüphane stajlarındaki sorunlardan bazıları benzer şekilde devam etmektedir. Ankette sorulmayan ancak staj sürecinde gerçekleştirilen birebir görüşmelerde, yaz stajlarının staj verimliliğini etkilediği an-

laşılmıştır. Öğrenciler çeşitli gerekçelerle, -ki bunların kimileri son derece akılcıdır- öğretim döneminde stajlarını yapmak istemektedir. Yaz dönemi stajları aynı zamanda koordinatörler açısından stajyerlerin takibini ve yerinde denetimini zorlaştırabilmektedir. Stajların, öğretim döneminde yapılabilmesi için zorunlu staj dersleri olan bölümlerin başkanları ile üniversite yönetiminin birlikte hareket etmeleri ve öğrenciler için en uygun yöntemi seçmeleri gereklidir. Ancak stajların dönem içerisinde yapılması öğrencilerin staj yapacakları bölgenin sınırlandırılmasına sebep olmaktadır. Bu, İstanbul için sorun sayılmasa da farklı illerdeki BBYB için dezavantaj olarak görülebilir. Bu anlamda BBYB stajlarının en az bir tanesinin dönem ortasında olması öğrenciler açısından faydalı olacaktır.

Öğrencilerin staj uygulamasını ciddi bir biçimde ele almaları, staj yaptıkları kurum veya kuruluşu seçerken kariyer hedeflerine uygunluğuna dikkat etmeleri gerektiği bu çalışmanın ortaya koyduğu temalardan biridir. Ankette verilen yaklaşık %83'lük bilinçli yaklaşım her ne kadar çok iyi olarak ifade edilse de kalan %17'lik (staj yerinin yakınlığı ve rahat staj imkânı) oranının azaltılması önemlidir.

Öğrencilerin staj süresince derslerde edindikleri teorik bilginin uygulamada kullanımı ve alanla ilgili teknoloji kullanım yoğunluğu, BBYB öğrencilerinin kişisel gelişimlerinde ve bölümlerin müfredatlarında değişen çağa uyum sağlamaları, iş dünyasının ihtiyaç duyduğu nitelikte mezun yetişmesi açısından teşvik edicidir. Bölümlerin öğrencilerin staj sonrasında edindikleri mesleki izlenim ve gelecek beklentilerini yakından takip etmeleri ve staj imkânı sağlayan kurumlarla işbirliği içerisinde bulunmaları mesleki imaja ve bilinirliğe katkı sağlayacak mahiyettedir.

Mesleki anlamda ve çalışma alanı olarak bilgi ve belge yönetimini; kütüphane, arşiv ve elektronik belge yönetimi olarak ayrılacak olursa her bir alanın staj uygulaması, birbirine benzerlikler gösterdiği gibi birbirinden farklı uygulamalar da içermektedir. Bu üç alt alanda staj yapan öğrencilerin ve bu alanlara girmeyen “diğer” cevabını veren öğrencilerin mesleki anlamda gelecek ve beklentileri arasında farklılığın olmaması bu çalışmayla ispatlanmıştır. Benzer şekilde ilk stajını yapanlarla, ikinci stajını yapanların mesleki anlamda beklentileri arasındaki farkın ikinci stajını yapanlar yönünde olumlu olması mesleki anlamda olgunlaşmayla açıklanabilecek bir etkidir.

Bu çalışma, staj uygulamasını altı temel faktöre indirgeyerek incelemesi nedeniyle staj uygulamasını her açıdan inceleyememiş olabilir. Bu çalışmada gerçekleştirilmemiş konularda çalışma yapmak isteyenler, staj uygulamasını kurum ve kuruluşlar üzerinden ele alabilir ya da BBY bölümlerinin bilinirliği açısından staj ve stajyerler üzerinden değerlendirebilirler. Arşivcilik, kütüphanecilik ve EBY(S) alanlarında staj yapan öğrencilerin, staj sonrası mesleki beklentilerinde farklılaşma eğiliminde olup olmadığı araştırmaya değerdir.

STAJ SÜREÇLERİNİN ÖĞRENCİLERİN MESLEKİ BEKLENTİLERİNE ETKİSİ:
MARMARA ÜNİVERSİTESİ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Kaynakça

- Alpay, M. (Yay. haz.). (1988). *Türkiye’de kütüphane alanında teori ile uygulama ilişkisi sempozyumu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı* (7. bs.). Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2016) *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. S. B. Demir (Ed.). Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi.
- Cuyler, A. C. ve Hodges, A. R. (2015). From the student side of the Ivory Tower: An empirical study of student expectations of internships in arts and cultural management. *International Journal of Arts Management*, 17(3), 68-79.
- Çaylan, Ö, D., Akpınarlı V. ve Devenci, D, A. (2016). Öğrencilerin staj programları ile işe alım süreci: Denizcilik sektöründe “Rotamız Arkas Projesi” örnek olay incelemesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 241-264.
- Çetinkaya, M. ve Kurşun, B. Y. (2011). Kullanıcı odaklı olarak kurulan Büyük Kütüphane’de staj. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 156-161.
- Efe, A., Zan, B. U. ve Binici, K. (2014). Bilgi ve belge yönetimi öğrencilerinin staj uygulamaları üzerine bir araştırma. N. Özel ve N. Er-Koçoğlu (Ed.), *Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü 60. Yıl Armağan Kitabı* içinde (s. 173–190). Ankara: Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Engin, M., Çalışkan E. ve Uysal Ö. (2013). Anadolu teknik ve teknik liselerdeki bilişim teknolojileri alanı öğrencilerinin staj yaptıkları işyerlerinde mesleki beklentilerinin karşılanma düzeyi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(2), 601-618.
- Emir, O., Pelit, E. ve Arslan S. (2010). Turizm alanında ön lisans eğitimi alan öğrencilerin staj öncesi ve sonrası görüşlerinin karşılaştırılması (Afyon Kocatepe Üniversitesi örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 141-165.
- Erol, M. (2004). Meslek yüksek okullarında muhasebe eğitimi alan öğrencilerin staj uygulamasında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Muhasebe Finansman Dergisi*, 21, 136-142.
- Furat, M.F. ve Keskin, İ. (2015). İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi öğrencilerinde arşiv stajı algısı: Uygulamalı bir çalışma. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, (3), 1-22.
- Güzel, F. Ö. (2010). Turizm öğrencilerinin staj döneminde edindikleri motivasyonun Herzberg Teorisine göre değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 20(5), 3415-3429.
- Haseki, N. (1987). Kütüphanecilik bölümü mezunlarının araştırma kütüphanelerindeki uygulamada karşılaştıkları sorunlar ve çözüm yolları. M. Alpay (Yay. haz.) *Türkiye’de kütüphane alanında teori ile uygulama ilişkisi sempozyumu*, Bildiriler kitabı içinde (s.209-225). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Marmara Üniversitesi. (t.y.). *Genel bilgiler*. Erişim adresi:

<http://bby.fef.marmara.edu.tr/genel-bilgiler/>

Marmara Üniversitesi. (t.y.). *Lisans programı*. Erişim adresi:

<http://bby.fef.marmara.edu.tr/lisans-programi/>

Katajavuori, N., Lindblom-Ylänne, S. ve Hirvonen, J. (2006). The significance of practical training in linking theoretical studies with practice. *Higher Education*, 51(3), 439-464. doi:10.1007/s10734-004-6391-8

Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğrenci Staj Yönergesi. (2012). Erişim adresi:

http://dosya.marmara.edu.tr/fef/2014/formlar/mu_fef_ogrenci_staj_yonergesi_v09_1-5.pdf

Olçay, A., Yıldırım İ. ve Sürme M. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin staj eğitimi hakkında görüşleri: Gaziantep ili örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(3), 324-334.

Öney, H. (2016). Gastronomi eğitimi üzerine bir değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 193-203.

Sağlık, Ö. (2016). Bilgi ve belge yönetimi eğitiminde uygulamanın önemi: Stajlar üzerine bir araştırma. Güssün Güneş (Ed.), *I. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrenci Kongresi* içinde (s. 9-18), 25-26 Nisan 2014. İstanbul.

Staj. (2017, 8 Ekim). *Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük*. Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58d280b46d9191.68051399

Tuncer, N. (1987, 7-8 Mayıs) Yükseköğretim kurumları kütüphanelerinde uygulamada karşılaşılan aksaklıklar. M. Alpay (Yay. haz.), *Türkiye’de kütüphane alanında teori ile uygulama ilişkisi sempozyumu* içinde (s. 59-70). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Varol, D. (2003). Staj uygulamaları üzerine kişisel bilgiler. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(2), 199-200.